

Ταξίδι γνώσης στην Προϊστορία

Με σημαντικές και ανατρεπτικές ανακαλύψεις στο ενεργητικό της, η παλαιοανθρωπολόγος **ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΑΡΒΑΤΗ** μελετά τις διαδρομές του ανθρώπου εκατοντάδες αιώνες πίσω και ακολουθεί τα βήματά του μέχρι την περίοδο του Πλειστόκαινου.



ΤΗΣ ΕΥΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΜΕΡΑΚΟΣ
www.periklesmerakos.com

ΚΑΠΟΤΕ ΗΘΕΛΕ να γίνει γιατρός, αλλά σύντομα το απέρριψε. Κάποια στιγμή, η συμμετοχή της, ως φοιτήτρια στο Χάρβαρντ, σε ανασκαφές στην Αφρική τής άνοιξαν έναν νέο δρόμο. Από τότε, η Ελληνίδα καθηγήτρια Παλαιοανθρωπολογίας στο Πανεπιστήμιο του Τίμπινγκεν στη Γερμανία (κοντά στη Στουτγκάρδη) ακολουθώντας αυτό τον δρόμο ασχολείται με τις διαδρομές και την εξέλιξη του ανθρώπου εκατοντάδες αιώνες πριν από σήμερα.

Η είδηση είναι πως η Ελληνίδα επιστήμονας επιλέχθηκε ανάμεσα σε 4.000 υποψηφίους και έλαβε το βραβείο «ERC Starting Grant» του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας, ύψους 1,3 εκ. ευρώ, για να ξεκινήσει παλαιοανθρωπολογική επιτόπια έρευνα στην Ελλάδα. Η έρευνα τιτλοφορείται «Παλαιοανθρωπολογία στις πύλες της Ευρώπης: Η εξέλιξη του ανθρώπου στα Νότια Βαλκάνια» και θα διαρκέσει πέντε χρόνια (μέχρι το 2016 περίπου), σε συνεργασία με την Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας και Σπηλαιολογίας και τα Πανεπιστήμια Αθηνών και ΑΠΘ. «Παρ' ότι βρισκόμαστε σε γεωγραφικό σταυροδρόμι, παρ' ότι έχουμε σημαντικές επιστημονικές ενδείξεις, η παλαιοανθρωπολογική έρευνα στη χώρα μας δεν έχει προχωρήσει ιδιαίτερα, κυρίως λόγω της έμφασης που έχει δοθεί στις κλασικές περιόδους. Αυτό, βέβαια, δεν είναι απαραίτητα κακό, αν σκεφτεί κάποιος ότι σε πολλές παλαιολιθικές θέσεις της Δυτικής Ευρώπης (Γαλλία, Ιταλία και αλλού) χάθηκαν πληροφορίες γιατί καταστράφηκαν ευρήματα λόγω έλλειψης εξελιγμένων μεθόδων επιστημονικής παρατήρησης. Η Ελλάδα, από αυτή την άποψη, είναι ένα παρθένο μέρος για την παλαιοανθρωπολογική έρευνα, όπου μας δίνεται η ευκαιρία να εξερευνήσουμε και να μελετήσουμε θέσεις και ευρήματα με όλες τις σύγχρονες μεθόδους», επισημαίνει η ίδια.

Η κ. Χαρβάτη αναγνωρίζεται από τους συναδέλφους της ως πρωτοπόρος στον τομέα της. Οι έρευνές της, για τις οποίες έχει βραβευτεί διεθνώς, ανατρέπουν παγιωμένες αντιλήψεις και



Παρ' ότι βρισκόμαστε σε γεωγραφικό σταυροδρόμι, παρότι έχουμε σημαντικές επιστημονικές ενδείξεις, η παλαιοανθρωπολογική έρευνα στη χώρα μας δεν έχει προχωρήσει ιδιαίτερα».



δίνουν την πιο πειστική, έως την ώρα που μιλάμε τουλάχιστον, απάντηση σε ερωτήματα που σχετίζονται με την εξέλιξη του σύγχρονου ανθρώπου. Με την ερευνητική μέθοδο της Τρισδιάστατης Μορφομετρίας, που ανέπτυξε η ίδια, μια τεχνική απεικόνισης με τη χρήση εξελιγμένων αξονικής τομογραφίας και τη μελέτη τρισδιάστατων ψηφιακών μοντέλων (είτε αυτά είναι δόντια είτε άλλα ευρήματα), αποπειράται να βάλει, όπως η ίδια λέει, τους ανθρώπους σε σωστή σειρά. Εννοώντας ότι οι ιατρικές απεικονιστικές μέθοδοι και η Εικονική Ανθρωπολογία αλλάζουν πλέον το πεδίο της ανάλυσης και ταυτοποίησης απολιθωμάτων και μπορούν να δώσουν μια ακριβή εικόνα της εξέλιξης του ανθρώπου. Η ίδια εξηγεί ορισμένες λεπτομέρειες της μεθόδου: «Με τις μεθόδους ψηφιακής εικαστικοποίησης μπορούμε να κατασκευάσουμε ένα

πλήρες αντίγραφο του αναντικατάστατου, πολύτιμου και μοναδικού ευρήματος - απολιθώματος και να το μελετήσουμε σε όλα τα επίπεδα, χωρίς καν να το πιάσουμε στο χέρι.

Ακόμη και ιστολογική ανάλυση μπορούμε να κάνουμε. Με αυτόν ακριβώς τον τρόπο, πρόσφατα, ταυτοποιήσαμε δύο νεογιλά δόντια τα οποία ανακαλύφθηκαν στο προϊστορικό σπήλαιο Grotta del Cavallo της Νότιας Ιταλίας (που ανακαλύφθηκε το 1960) και τα οποία είχαν προσδιοριστεί ως δόντια Νεάντερταλ, παραδοτώντας έντονες συζητήσεις και διαμάχες μεταξύ επιστημόνων. Τελικά, ανακαλύψαμε ότι τα δόντια αυτά ανήκουν σε παιδιά που έζησαν πριν από 430 με 450 αιώνες και όχι Νεάντερταλ. Αυτοί, που -όπως όλα δείχνουν- είναι οι πρώτοι σύγχρονοι άνθρωποι στην Ευρώπη, εξαπλώθηκαν πρώτα κατά μήκος των

■ **Μέθοδος.** Μέσω της «δικής της» Τρισδιάστατης Μορφομετρίας αποδείχτηκε ότι ο σύγχρονος άνθρωπος σε Ευρώπη, Ασία, Αυστραλία και Αμερική προέρχεται από την Αφρική.

ΔΙΑΔΡΟΜΗ Ερευνώντας τη Λίθινη Εποχή

Η ΔΡ. ΚΑΤΕΡΙΝΑ Χαρβάτη γεννήθηκε στην Αθήνα, αλλά κατάγεται από την Ηπειρο. Από τη στιγμή που θυμάται τον εαυτό της, ήταν σκυμμένη πάνω από ένα βιβλίο. Το 1988 «πέρασε» στη Νομική Σχολή Αθηνών, αλλά από το δεύτερο κίβλας εξάμηνο συνειδητοποίησε ότι η επιλογή της δεν την ικανοποιούσε. Η αίτησή της σε Πανεπιστήμια της Αμερικής την οδήγησε στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια, όπου πήρε πτυχίο στην Ανθρωπολογία. Συνέχισε το διδακτορικό της στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας της Νέας Υόρκης και στο City University της ίδιας πόλης. Στην Αμερική έζησε συνολικά 14 χρόνια. Εργάστηκε για τρία χρόνια ως επίκουρη καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης, διδάσκοντας Εξελικτική Ανθρωπολογία, και το 2004 ως ερευνήτρια στο Ινστιτούτο Max Planck, στο νεοουσταθέν τμήμα εξέλιξης του ανθρώπου. Πέντε χρόνια αργότερα, το 2009, αποδέχτηκε πρόταση του Πανεπιστημίου του Τίμπινγκεν στη Γερμανία, όπου και διδάσκει Παλαιοανθρωπολογία, με εξειδίκευση την εξέλιξη του ανθρώπου στην εποχή του Πλειστόκαινου.

μεσογειακών ακτών, γεγονός που υπογραμμίζει τον σημαντικό ρόλο και της Ελλάδας στη διασπορά του σύγχρονου ανθρώπου από την Αφρική προς την Ευρώπη. Η μελέτη μας αυτή δημοσιεύτηκε στο επιστημονικό περιοδικό περιοδικό Nature τον περασμένο Νοέμβριο». Στην προϊστορική αυτή σπηλιά της Απουλίας βρέθηκαν προσωπικά διακοσμητικά αντικείμενα, εργαλεία από οστά και χρωστικές ουσίες, δείγματα ζωής του σύγχρονου ανθρώπου (Homo Sapiens).

Τρισδιάστατη μορφομετρία.

Η Ελληνίδα επιστήμονας στις 20 Φεβρουαρίου του 2010, στο Σαν Ντιέγκο των ΗΠΑ, τιμήθηκε με τον τίτλο «Fellow» από την Αμερικανική Ένωση για την Πρόοδο της Επιστήμης (American Association of the Advancement of Science) και για τη συμβολή της στην ανάπτυξη και διάδοση της Τρισδιάστατης Μορφομετρίας. Μέσω της μεθόδου αναλύθηκε για πρώτη φορά η μορφολογία του περίφημου κρανίου Hofmeyrer και αποδείχτηκε ότι ο σύγχρονος άνθρωπος προέρχεται από την Αφρική. Η εργασία αυτή είχε επιλεγεί από το TIME Magazine, μεταξύ των 10 κορυφαίων επιστημονικών ανακαλύψεων το 2007. «Επρόκειτο για ένα απολιθωμένο κρανίο στη Νότιο Αφρική που είχε βρεθεί τη δεκαετία του '50 και δεν είχε χρονολογηθεί. Εμείς καταφέραμε να το χρονολογήσουμε στα 36.000 χρόνια πριν, εποχή που ο σύγχρονος άνθρωπος εξαπλώνεται στον κόσμο, εκτός Αμερικής. Έζησε, δηλαδή, την ίδια εποχή με τον σύγχρονο άνθρωπο στην Ευρώπη. Αποδείξαμε λοιπόν τη σύνδεση των πληθυσμών Ευρώπης - Αφρικής και το πέρασμα από την Αφρική στην Ευρασία».